

Ἡ μετάφραση
τῆς Θείας Λειτουργίας.

Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

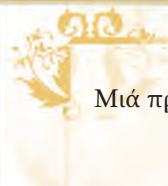
Σελ. 171

Ὁ κόσμος
τῶν Ἀγγέλων.

Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου

Σελ. 154

Μιά προσπάθεια Θεολογίας
τοῦ Περιβάλλοντος.

π. Παναγιώτη Κώστα

Σελ. 147

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἐκκλησιαστική

Τό «τρισμακάριστον ξύλον»
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου

κ.κ. Χρυσοστόμου Β'. Σελ. 131

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ. (+357) 22554600

Τηλεομιότυπο (Fax): (+357) 22439074

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2011

Έτος 4ο - Τεύχος 16ο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τό «τρισμακάριστον ξύλον» Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσοστόμου Β'.....	131
Αποστολικό Ανάγνωσμα Δ' Κυριακῆς Ἐπιστολῶν Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου.....	136
Κυριακή ΙΒ' Ματθαίου Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου.....	139
«Ἐν τῇ Κοιμίσει, τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε» Πρωτοπρ. Μιχαήλ Βοσκοῦ.....	141
Μιά προσπάθεια Θεολογίας τοῦ Περιβάλλοντος π. Παναγιώτη Κώστα.....	147
Ὁ κόσμος τῶν Ἀγγέλων Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου.....	154
Ἡ προσευχή κατὰ τὸν Ἅγιο Ἰωάννη τὸν Χρυσόστομο Ἐπιμ.: Μιχάλη Νικολάου.....	158
«Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ...» Παναγιώτας Κουσιάππα.....	162
Ἡ ἱστορία ἐνός ἀνθρώπου Νίκης Τρακοσιῆ.....	167
Ἡ μετάφραση τῆς Θείας Λειτουργίας Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου.....	171
Ἡ Γερόντισσα Ἀκυλίνα (1921 - 2006) Ἀναστασίας Ὀπλου.....	178
Ἁγία Μαρίνα Ἐλένης Ἀναστασίου.....	183
Πρωτοπρεσβύτερος Εὐέλθων Χαραλάμπους (1950 - 2011) Ἱεροδιακ. Πολυβίου Λαμπρινίδη.....	185
Προσκυνηματικὴ ἐκδρομὴ νέων τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου στὴν Κωνσταντινούπολη Ἀντώνη Χαραλάμπους.....	189

Τό «τρισμακάριστον ξύλον»

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β'

Μέ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἑορτασμοῦ μέσα στὸν μῆνα Σεπτέμβριο τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, θεωροῦμε πολὺ χρήσιμο νὰ ἐκθέσουμε μὲ κάθε δυνατὴ συντομία μερικές σημαντικές ἀλήθειες, πού ἀφοροῦν στό μέγιστο αὐτὸ σύμβολο τῆς Χριστιανοσύνης.

Σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς ἀθεντικούς ἐρμηνευτὲς τῆς, τοὺς Θεοφόρους Πατέρες, ὁ Τίμιος Σταυρὸς εἶναι ἡ σύνοψη τοῦ μυστηρίου

οὔ τῆς Θείας Οἰκονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου.

Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὑπάρχουν ἤδη πάμπολλες προτυπώσεις ἢ προεικονίσεις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, πού προαναγγέλλουν τὴ θεία του δύναμη καὶ τὸν σωστικὸ του ρόλο, ἀλλὰ ὁ χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τίς ἐκθέσουμε ἀναλυτικά!

Ὁ Σταυρὸς κατὰ τὴν πρό Χριστοῦ ἐποχὴ ἦταν ἓνα ἐξευ-

1. Γιά ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ τίς μελετήσουν, παραθέτουμε μερικές παραπομπές: Γένεσις μζ', 31 καὶ μί', 13 - 15. Ἐξοδος ιε', 25 καὶ ιζ', 10 - 13. Ἀριθμοί β', 1 - 3 καὶ κα', 8 - 9. Δ' Βασιλειῶν στ', 1 - 7. Ἰεζεκιήλ θ', 4. Ψαλμοί 98, 5 καὶ ρλα' (131), 7 καὶ ἄλλες πολλές.

τελιστικό, άποτρόπαιο και φρικτό μέσο θανατώσεως εγκληματιών, αλλά και τών διαφόρων έχθρων τῆς ἐκάστοτε ἐξουσίας. Ἀφότου, ὁμως, οἱ Ἰουδαῖοι «τόν Κύριόν τῆς δόξης ἐσταύρωσαν» (Α΄ Κορ. β΄, 8), ὁ Σταυρός ἐγινε γιά τούς πιστούς ἱερό θυσιαστήριο καί θρόνος δόξης τοῦ Θεανθρώπου (βλ. Ἰωάν. ιβ΄, 16 καί ιβ΄, 23), ἀλλά καί καύχημα! «*Εμοί δέ μή γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μή ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*» (Γαλ. στ΄, 14), λέει πρῶτος ὁ Ἄπ. Παῦλος.

Γιά τόν λόγο αὐτό, ἡ Ὁρθόδοξη (Βυζαντινί) Ἀγιογραφία (σέ ἀντίθεση μέ τή Δυτική) δέν θέτει ὡς ἐπιγραφή στόν Σταυρό τά ἀρχικά τῶν λέξεων «Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» (I.N.B.I.), πού ἔγραφε ἐμπαικτικά ὁ Πιλάτος (βλ. Ἰωάν. ιθ΄, 19), ἀλλά τά σύμφωνα ἀπό τίς λέξεις «Βασιλεὺς τῆς Δόξης» (ΒCΤCΔΞ).

Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ ἀξία

καί ἡ σωστική δύναμη τοῦ Τιμίου Σταυροῦ δέν βρίσκονται στό ξύλο αὐτό καθ' ἑαυτό, ἀλλά στόν Θεάνθρωπο πού θυσιάστηκε ἐπάνω του: «*Σταυρός ἐπάγη ἐπὶ γῆς, καί ἦπατο τῶν οὐρανῶν, οὐχ ὡς τοῦ ξύλου φθάσαντος τό ὕψος, ἀλλά Σοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ πληροῦντος τά σύμπαντα. Κύριε δόξα σοί*»². Μέ ἄλλα λόγια, μιλώντας γιά τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ ἐννοοῦμε τό Πάθος Του καί τή σωστική ἐνέργεια τοῦ Θεανθρώπου, πού μεταδόθηκε στό ξύλο αὐτό, καθιστώντας το «*τρισμακάριστον*»! «*ὦ τρισμακάριστον ξύλον! ἐν ᾧ ἐτάθη Χριστός, ὁ Βασιλεὺς καί Κύριος...*»³. Ἐγινε πλέον ὁ Σταυρός εὐλογημένο ξύλο καί πηγὴ εὐλογίας, ἀγιασμοῦ καί δυνάμεως: «*Οὐ γάρ ἐτι καταδίκης ἐστι τιμωρία, ἀλλά τρόπαιον ἐδείχθη ἡμῖν σωτηρίας. Σταυρός ἡμῶν στήριγμα. Σταυρός ἡμῶν καύχημα. Σταυρός ἡμῶν ἀγαλλίαμα*»⁴.

Ὅλοι γνωρίζουμε ὅτι ἡ ὑπο-

δούλωσι στὴν ἁμαρτία, τὰ πάθη, τόν διάβολο, τή φθορά καί τόν θάνατο, ἦταν τό ἀποτέλεσμα τῆς παρακοῆς καί τῆς παρανόμου μεταλήψεως ἀπὸ τούς πρωτοπλάστους τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως. Ὁ Θεός, πού δέν ἔχει ἀπλῶς ἀγάπη, ἀλλά «*ἀγάπη ἐστίν*» (Α΄ Ἰωάν. δ΄, 8), δέν ἀνεχόταν νά βλέπει τό ἀνθρώπινο γένος πού ἔπλασε, νά ταλαιπωρεῖται ἀπὸ τίς φοβερές συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Ὁ ἅγ. Νικόλαος Καβάσιλας παρομοιάζει τὴν πρὸς τόν ἄνθρωπον ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μέ «*μανικόν ἔρωτα*»! Λέει στή συνέχεια ὅτι ὁ ἀληθινὸς ἐραστής δέν θέλει μόνο νά εὐεργετῆ τό ἐρώμενο πρόσωπο, ἀλλά καί νά πάσχει γι' αὐτό. Ἐπειδή, ὁμως, ὁ Θεός εἶναι ἐκ φύσεως ἀπαθὴς καί δέν μποροῦσε νά πάθει γιά τόν ἐρώμενο ἄνθρωπο, «*ἐμψυχανεύθη*» τὴν κένωση. Προσέλαβε δηλαδή τὴν ἀνθρώπινη φύση –ἐκτός τῆς ἁμαρτίας– στό πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου καί αὐτὴν προσέφερε θυσία στόν Σταυρό γιά τή σω-

τηρία τοῦ πεπτωκότος, ἀλλά –καί μετὰ τὴν πτώση– ἀγαπωμένου ἀνθρώπου! «*Οὕτω γάρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τόν κόσμον, ὥστε τόν υἱόν αὐτοῦ τόν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον*» (Ἰωάν. γ΄, 16).

Βλέπουμε, λοιπόν, ὅτι ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μέγιστη ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τόν ἄνθρωπο.

Εἶναι, ἐπίσης, ὁ Τίμιος Σταυρός ἡ ἀπόδειξη τῆς ἄκρας ταπεινώσεως καί τῆς ὑπακοῆς τοῦ Υἱοῦ πρὸς τόν Θεὸ Πατέρα, μέ τίς ὁποῖες (ταπεινώση καί ὑπακοή) ἐθεράπευσε τὴν ἀλαζονεία τοῦ Ἀδάμ (πού ἤθελε θέωση χωρὶς τόν Θεό) καί τὴν παρακοή του. «*Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπὸ ἴκκος μέχρι θανάτου, θανάτου δέ Σταυροῦ*» (Φιλιπ. β΄, 8).

Γίνεται ἀκόμη ὁ Τίμιος Σταυρός ἀπόδειξη τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ὁ Χριστὸς πάνω στόν Σταυρό, ἐνῶ κατὰ τό φαινόμενο βρι-

2. Παρακλητική, Ἦχος Γ', Τετάρτη, Ὁρθρος, Α' Κάθισμα.

3. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, 14n, Ὁρθρος, Εἰρμός Ε' Ὁδῆς τοῦ Κανόνος.

4. Παρακλητική, Ἦχος πλ. Α', Τρίτη, Ἐσπερινός, Απόστιχα.

σκόταν σέ κατάστασι ἐσχάτης ἀδυναμίας, στήν πραγματικότητα ἐθριάμβευε κατά τῆς ἁμαρτίας· «ἐξαλείψας τό καθ' ἡμῶν χειρόγραφον... προσπλώσας αὐτό τῷ Σταυρῷ» (Κολ. β', 14), καί κατά τοῦ ὑποκνητοῦ αὐτῆς διαβόλου «ἀπεκδυσάμενος τάς ἀρχάς καί τάς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν (διαπόμπεψε) ἐν παρρησία, θριαμβεύσας αὐτούς ἐν αὐτῷ (τῷ σταυρῷ)» (Κολ. β', 15).

Αὐτό πού ἀποδεικνύεται στή συνέχεια μέ τόν Σταυρό τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἡ πανσοφία του. Γνωρίζουμε ὅτι ὁ διάβολος ὀδήγησε, μέ τήν ἀπάτη τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως, τόν ἄνθρωπο στήν ἁμαρτία καί τόν θάνατο! Ὁ Κύριος, ὅμως, μέ τό ξύλο τοῦ Σταυροῦ πού τό χρησιμοποίησε, κατά τόν ἅγ. Ἰωάννη τόν Δαμασκνό, ὡς «ἄγκιστρον», καρφώνοντας πάνω του ὡς «δέλεαρ» (δόλωμα) τήν ἀνθρώπινη φύση Του, συνέλαβε καί ἐξουδετέρωσε τόν διάβολο καί τόν θάνατο, πού ἔσπευσαν νά

τόν καταβροχθίσουν! «Τόν γάρ προπάτορα Ἀδάμ, ὁ ἀπατήσας ἐν ξύλῳ, τῷ Σταυρῷ δελεύεται· καί πίπτει κατενεχθεῖς πτώμα ἐξαίσιον...»⁵. Ἀλλά καί ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος κατά τόν ἱερό Χρυσόστομο «ἔλαβε σῶμα καί Θεῷ περιέτυχε», «κατεπόθη εἰς νίκος» καί ἔχασε τό «κέντρον» (κεντρί) του, «τό δέ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία» (Α' Κορ. ιε', 56), τήν ὁποία κατενίκησε στό Σταυρό ὁ Κύριος.

Ὁ Σταυρός τοῦ Χριστοῦ, τέλος, εἶναι τό μέσο τῆς καταλλαγῆς (συμφιλιώσεως) τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. «Εἰ γάρ ἐχθροί ὄντες καταλλάγημεν τῷ Θεῷ διά τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον καταλλαγέμεθα σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ» (Ρωμ. ε', 10). Δέν ἦταν ὁ Θεός πού συμφιλιώθηκε μέ τούς ἀνθρώπους (ὅπως λέγουν οἱ Παπικοί), ἀλλά οἱ ἄνθρωποι πού ἦσαν ἐχθρικοί πρὸς τόν Θεό καταλλάγησαν μαζί του. «Ἦπλωσας τάς παλάμας, καί ἦνωσας

τά τό πρὶν διεστῶτα»⁶, δηλαδή τούς ἀνθρώπους μέ τόν Θεό καί μέ τούς Ἀγγέλους, ἀλλά καί μεταξύ τους.

Ὅλα αὐτά τά σωτήρια γιά μᾶς ἐπιτεύγματα τοῦ Κυρίου διά τοῦ Σταυροῦ (Πάθους) Του, δέν ἔχουν αὐτόματα ἀποτελέσματα γιά τόν καθένα προσωπικά. Ὁ ἄνθρωπος δηλαδή δέν σώζεται αὐτομάτως, ἐπειδή σταυρώθηκε ὁ Χριστός, ἀλλά ὅταν γίνει μέτοχος τῆς Θείας Χάριτος, πού ἀπορρέει ἀπό τόν Σταυρό, συσταυρούμενος μέ τόν Κύριο. Νά γιατί ὁ ἱερός ὑμνωδός μᾶς καλεῖ, λέγοντας: «Δεῦτε οὖν καί ἡμεῖς, κεκαθαρμέναις διανοίαις, συμπορευθῶμεν Αὐτῷ, καί συσταυρωθῶμεν, καί νεκρωθῶμεν δι' Αὐτόν ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς· ἵνα καί συζησωμεν Αὐτῷ...»⁷. Ἡ συσταύρωση ἐπιτυγχάνεται, ὅταν κάποιος μέ τό Ἅγιο Βάπτισμα γίνει μέλος τοῦ Θεανθρωπίνου Σώματος τοῦ Χριστοῦ (τῆς Ἐκκλησίας

δηλαδή) καί ἀγωνίζεται συνεχῶς νά σταυρώνει τά πάθη του μέ τή μετάνοια, τήν προσευχή, τήν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καί τή συμμετοχή στά ἅγια Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ὥστε νά καθαρίζεται, νά φωτίζεται καί νά ἀγιάζεται.

Ἐχοντας, λοιπόν, ἐνώπιόν μας ὅλες αὐτές τίς θεῖες δωρεές, πού προέρχονται ἀπό τόν ζωηφόρο Σταυρό, δέν μπορούμε παρά νά ἐκφράσουμε ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη καί δοξολογία, ψάλλοντας μαζί μέ τόν ἱερό ὑμνωδό: «Χαίροις ὁ ζωηφόρος Σταυρός, τῆς εὐσεβείας τό ἀήττητον τρόπαιον, ἡ θύρα τοῦ Παραδείσου, ὁ τῶν πιστῶν στηριγμός... δι' οὗ ἐξηφάνισται ἡ φθορά καί κατήργηται, καί κατεπόθη τοῦ θανάτου ἡ δύναμις... ὄπλον ἀκαταμάχητον, δαιμόνων ἀντίπαλε... ὁ δωρούμενος τῷ κόσμῳ τό μέγα ἔλεος»⁸.

5. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, 14n, Ἑσπερινός, Δοξαστικό Στιχηρῶν.

6. Τριώδιον, Μ. Σάββατο, Ὅρθρος, Ὠδή Γ' τοῦ Κανόνος.

7. Τριώδιον, Μ. Δευτέρα, Ὅρθρος, Αἶνοι.

8. Μηναιὸν Σεπτεμβρίου, 14n, Ἑσπερινός, Ἀπόστιχα.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Δ΄ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

Δρος Φαίδωνος Παπαδόπουλου
Θεολόγου

(Ρωμ. στ', 18 - 23)

«**18** Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ. **19** Ἀνθρώπιον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. Ὡσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀρομίᾳ εἰς τὴν ἀρομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν. **20** Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ. **21** Τίνα οὖν καρπὸν εἶχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; Τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος. **22** Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ Θεῷ ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωὴν αἰώνιον. **23** Τὰ γὰρ ὀφύγια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, τὸ δὲ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν».

Ἡ δουλεία καὶ ἡ ἐλευθερία εἶναι ὄροι πού συναντοῦμε συχνά στὴν Ἀγία Γραφή. Μὲ αὐτούς δηλώνεται, συνήθως, ἡ κοινωνικὴ κατάσταση τῶν ἀνθρώπων, ἂν ἀνῆκαν δηλαδὴ στὴν τάξη τῶν ἐλεύθερων πολιτῶν ἢ ἦσαν ἰδιοκτησία κάποιου πλούσιου, στίς ἐντολές τοῦ ὁποῖου ὀφείλαν νὰ ὑπακούουν ἀπόλυτα. Ἡ ὑποδούλωση, βέβαια, καὶ ἡ ἐλευθερία, μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια ἀναφέρονται στό σῶμα, κυρίως, τοῦ ἀνθρώπου καὶ περιορίζονται σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, μᾶς καὶ οἱ θεσμοὶ καὶ τὰ συστήματα, πού ἔχουν ἀποκλειστικά

ἀνθρωποκεντρικὸ χαρακτῆρα, εἶναι σχετικὰ καὶ καταργοῦνται μὲ τὸν θάνατο.

Στὴ θεολογικὴ γλώσσα οἱ λέξεις ἐλευθερία καὶ ὑποδούλωση ἀποκτοῦν μίᾳ εὐρύτερη καὶ πιό πνευματικὴ σημασία καὶ ἀναφέρονται στὴ σχέση τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν Χριστό ἢ τὴν ἄρνηση τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ὑποταγὴ στό Σατανᾶ. Ἐλεύθερος στὴν πραγματικότητα εἶναι ὅποιος ἀποδέχεται τὸν Ἰησοῦ ὡς Θεό καὶ Σωτῆρα του καὶ ἐκούσια ὑποτάσσεται στό θέλημα Του, γιατί, ὅπως ἀναφέρει ἡ Γραφή: «πρέπει νὰ γνωρίζουμε τὴν ἀλήθεια καὶ αὐτὴ θὰ μᾶς ἀπελευθερώσει». Ἀντίθετα, δοῦλος εἶναι ὅποιος ἀγνοεῖ τὸν Χριστό καὶ τὴ σωτηρία πού προσφέρει καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ ὑποδουλωμένος στὴν ἄγνοια, στὰ πάθη καὶ τίς κοσμικὲς ἐπιθυμίες.

Ὡς κορυφαῖος κήρυκας τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, σέ ὅλες τίς ἐπιστολές του καὶ ἀσφαλῶς στὴν Πρὸς Ρωμαίους, ἀπὸ τὴν ὁποία εἶναι παρμένο τό ἀνάγνωσμα αὐτῆς τῆς Κυριακῆς, δέν παύει νὰ ἐπισημαίνει ὅτι ὁ Χριστός μᾶς ἐλευθέρωσε, ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν θάνατο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρία, τὴν τυραννία τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τὴν τυπολατρία καὶ ἰδίως ἀπὸ τὰ πάθη καὶ τὴν ἁμαρτία. Θέλοντας νὰ δείξει τὴ μεγάλη εὐγνωμοσύνη πού ὄλοι ὀφείλουμε στόν Κύριο γιὰ τὴ μεγάλη εὐεργεσία πού μᾶς πρόσφερε, χρησιμοποιοῖ ἓνα παράδειγμα καταληπτό στους ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς καὶ ἀναφέρεται στίς δύο καταστάσεις τῆς δουλείας καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Γιὰ ὅσο διάστημα ὁ ἀνθρώπος εἶναι δοῦλος, ὑπηρετεῖ ἀναγκαστικά τὸν ἀφέντη του μὲ ἀφοσίωση. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ἢ ψυχὴ, πού εἶναι ὑποδουλωμένη στὰ πάθη, τὰ ὑπηρετεῖ πιστά σάν πραγματικὸς δοῦλος καὶ φθάνει στό σημεῖο νὰ μὴν ἔχει τὴ δύναμη νὰ πράξει διαφορετικά. Ὅταν, λοιπόν, αὐτὴ ἢ ψυχὴ ἀπελευθερώνεται μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Χριστοῦ, λογικὸ εἶναι νὰ θέλει νὰ τὸν ὑπηρετεῖ μὲ περισσότερο ζῆλο ἢ, τουλάχιστον, μὲ ὅσο ὑπηρετοῦσε προηγουμένως τὴν ἁμαρ-

τία. Αυτό, βεβαίως, ισχύει για όλους, αφού όλοι απελευθερωθήκαμε, χάρι στην ένανθρώπιση και τή σταυρική θυσία του Υιού του Θεού.

Οί πίο πολλοί άνθρωποι αντιλαμβάνονται τούς όρους δουλεία και έλευθερία, όχι όπως τούς έννοει τό Εύαγγέλιο. Ἄν, για παράδειγμα, ένας σύγχρονος νέος ακολουθει στή ζωή του τίς έντολές του Χριστού, θεωρείται από τούς άλλους ως δυστυχής και καταπιεσμένος, ένω, αντίθετα, χαρακτηρίζεται ως απελευθερωμένος ένας άλλος ό όποιος συμπεριφέρεται όπως θέλει, χωρίς νά λαμβάνει υπόψη τή γνώμη ή τά δικαιώματα των συνανθρώπων του. Αυτό, όμως, πού φαίνεται ως έλευθερία, ουσιαστικά είναι αποστροφή προς τή δικαιοσύνη του Θεού και τήν άρετή και υποδούλωση στην άμαρτία. Μέ τελική συνέπεια, μάλιστα, τήν υποταγή στον θάνατο, όχι μόνο του σώματος, αλλά και του πνεύματος.

Ό άνθρωπος πλάστηκε έλεύθερος και ή όποια επιλογή του είναι υπόθεση προσωπική. Όφείλει, όμως, ό καθένας νά γνωρίζει εκ των προτέρων τούς καρπούς των επιλογών του. Ό μισθός αυτού πού στή ζωή του δουλεύει στην άμαρτία, κατά τον Απόστολο Παύλο, είναι ό θάνατος. «Τά γάρ όψώνια τής άμαρτίας θάνατος». Και για όποιον έλεύθερα και συνειδητά επιλέγει νά υπηρετεί τή δικαιοσύνη και τήν άρετή, ό Κύριος επιφυλάσσει ως χάρισμα τον άγιασμό και τήν αιωνιότητα. Άκόμη και στίς λέξεις πού χρησιμοποιεί ό Απόστολος, μπορεί κανείς νά επισημάνει τή διαφορά των δύο καταστάσεων. Όποιος υπηρετεί τήν άμαρτία έχει μισθό, όπως οί δοϋλοι ή οί στρατιώτες κάποιου κοσμικού άρχοντα. Όποιος, όμως, διακονεί τήν άρετή, γίνεται προσφιλής στον Χριστό και δέν θεωρείται πιά μισθωτός, αλλά γίνεται μέτοχος των χαρισμάτων Του και κληρονόμος τής Αιώνιας Βασιλείας Του.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΙΒ΄ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικού

(Ματθ. ιθ΄, 16 - 26)

«**16** Καί ιδού εἷς προσελθὼν εἶπερ αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον; **17** Ὁ δὲ εἶπερ αὐτῷ· τί με λέγεις ἀγαθόν; Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός. Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. **18** Λέγει αὐτῷ· ποίας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε· τὸ οὐ φρονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, **19** τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. **20** Λέγει αὐτῷ ὁ ρεαρίσκος· πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ; **21** Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. **22** Ἀκούσας δὲ ὁ ρεαρίσκος τὸν λόγον ἀπήλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. **23** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. **24** Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, ἐυκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. **25** Ἀκούσαρτες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; **26** Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπερ αὐτοῖς· παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά ἐστι».

Τί σημαίνει, αλήθεια, «τήρηση των έντολών»;

Α) Ἀκριβής γνώση των έντολών αυτών (οί όποιες αποτυπώνουν τό άγιο θέλημα του Θεού). Γιατί πώς θά έργαστείς μιά τέχνη ή επάγγελμα, αν δέν τό μάθεις προηγουμένως; Πώς θά γίνεις γιατρός, αν δέν σπουδάσεις τήν ιατρική; Πώς θά έξελιχθείς σέ καλό δάσκαλο, αν δέν γνωρίζεις τήν παιδαγωγική; Πώς θά

«**Ἐν τῇ Κοιμήσει,
τὸν κόσμον
οὐ κατέλιπες
Θεοτόκε**»

Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Ομίνας Αὐγούστος εἶναι χωρίς καμιὰ ἀμφιβολία ὁμίνας τῆς Παναγίας. Στὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ Αὐγούστου ἑορτάζεται ἡ Κοίμησις τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, ποὺ εἶναι ἡ μεγαλύτερη Θεομτορική ἑορτὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλὰ καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἑορτὲς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους. Οἱ δεκατέσσερις μέρες ποὺ προηγούνται αὐτῆς τῆς ἑορτῆς εἶναι ἐπίσης ἀφιερωμένες στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς νηστείας τοῦ Δεκαπενταυγούστου, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς ψαλμωδίας σὲ ὅλους τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τοῦ Μικροῦ καὶ τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, ποὺ ἀποτελοῦν ἰδιαίτερα ἀγαπητὲς στὸν ὀρθόδοξο λαὸ Ἀκολουθίες. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπόλοιπες μέρες τοῦ Αὐγούστου εἶναι ἀφιερωμένες

στὴ Μητέρα τοῦ Κυρίου λόγῳ τῶν μεθεόρτων τῆς Κοιμήσεώς της. Μάλιστα, ἡ Ἀπόδοσις τῆς Ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως, ποὺ κανονικὰ γίνεται στὶς 23 τοῦ μηνός, σὲ πολλὰ μοναστήρια καὶ ἰδιαίτερα στὸ Ἅγιον Ὄρος μετατίθεται πρὸς τὸ τέλος τοῦ μηνός καὶ συγκεκρωμένα στὶς 28, ἐνῶ καὶ ἡ τελευταία μέρα τοῦ Αὐγούστου, ἡ 31η, εἶναι ἀφιερωμένη στὴν Κατάθεσις τῆς Τιμίας Ζώνης τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖα. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἰδιαίτερης σημασίας ποὺ ἔχει τὸ πρόσωπο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου στὸ ἔργο τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἀλλὰ καὶ τῆς μεγάλης εὐλάβειας ποὺ τρέφει πρὸς τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας ὁ κάθε ὀρθόδοξος πιστός. Ἡ Παρθένος

γίνει ὁ ἄνθρωπος πιστός τηρητής τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν τὶς γνωρίζει ὅσο τὸ δυνατόν πιό τέλεια;

Γι' αὐτὸ ὁ Θεός ἔδωσε τὸν Νόμο Του, καὶ τὶς ἐντολές Του τὶς κατέγραψε στὰ ἱερά βιβλία. Ὅρισε κήρυκες στὴν Ἐκκλησία, γιὰ νὰ τὶς κηρύττουν. Κι αὐτὸ, γιὰ νὰ τὶς μάθουμε. Νὰ μὴν προφασιζόμεστε ὅτι δὲν γνωρίζουμε τὸν Νόμο τοῦ Θεοῦ.

Ἡ γνώση, λοιπόν, εἶναι ἡ ἀρχή. Ἡ βάση τῆς ἐφαρμογῆς.

Β) Ἀγώνας γιὰ τὴν ἐφαρμογή τους. Δὲν εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὴ σωτηρία μας ἡ πίστη. Ἡ πίστη ἀπὸ μὴν τῆς, χωρὶς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, χωρὶς τὴ φύλαξη τῶν θείων ἐντολῶν, δὲν σώζει.

Δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀφήσουμε νὰ μᾶς παραπλανεῖ ὁ διάβολος, ὅτι δῆθεν εἶναι ἀσήκωτα βάρη οἱ ἐντολές τοῦ Κυρίου. Κατόρθωμα ἀπραγματοποιήτο. Οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι βαριές καὶ ἀκατόρθωτες.

Δὲν πρέπει νὰ ξεχωρίζουμε τὶς ἐντολές σὲ μικρές καὶ μεγάλες, γιὰ νὰ φυλάσσουμε τὶς μεγάλες καὶ ν' ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὶς δῆθεν μικρές. Δὲν ὑπάρχουν ἐντολές ἀνάξιες προσοχῆς. Ὁ Κύριος μᾶς λέει ὅτι, ἐκεῖνος ποὺ θὰ καταργήσει ἔστω μία ἀπὸ τὶς ἐντολές ποὺ εἶναι ἐλάχιστες καὶ θὰ διδάξει ἔτσι τοὺς ἀνθρώπους, θὰ κληθεῖ ἀνάξιος στὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν (βλ. Ματθ. ε', 19).

Γιὰ τὴν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ χρειάζεται ἀπόφασις καὶ προσπάθεια. Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐντολές δὲν εἶναι βαριές, στὴν ἀρχὴ μέχρι νὰ τὶς συνηθίσει ὁ Χριστιανός χρειάζεται ἀποφασιστικός. Κι αὐτὸ, γιὰ νὰ ὑπάρχει στὴν ψυχὴ μας καὶ ἔξω ἀπὸ μᾶς τὸ κακό, ἡ ἁμαρτία, ὁ πειρασμός ποὺ ἀντιτάσσεται, ποὺ ἀντιδρᾷ. Ζητᾷ νὰ παρασύρει στὴν παρακοή καὶ τὶς παραβάσεις τῶν θείων ἐντολῶν.

Χρειάζεται, λοιπόν, βία. Προσπάθεια. Ἀγώνας γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ καὶ τὴν τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν. Νὰ μὴν ξεχνοῦμε πὼς ὁ ἐργάτης ὁ τίμιος κερδίζει τὸ ψωμί του μὲ τὴν ἐργασία καὶ ὄχι μὲ τὴν ἀεργία του. Ὁ εὐσυνείδητος ἄνθρωπος ἐξασφαλίζει τὸν μισθὸ του μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ προσώπου του. Ὁ Χριστιανός, γιὰ νὰ κερδίσει τὸν Παράδεισο, χρειάζεται ἀγώνας. Ἐργασία καθημερινή.

Οἱ ἐντολές μᾶς δόθηκαν πρὸς γνώση καὶ συμμόρφωση, ἀλλὰ καὶ τήρησίν τους μὲ ἀκρίβεια.

Νὰ τὸ προσέξουμε λοιπόν. Γιὰ τὸ καλὸ μας!

Μαρία είναι η μόνη από όλες τις γυναίκες της παγκόσμιας ιστορίας, που αξιώθηκε να κυοφορήσει στα σπλάχνα της τον ίδιο τον Υίο και Λόγο του Θεού, τον ίδιο τον Θεό. Και η τιμή αυτή δεν της αποδόθηκε τυχαίως, αλλά λόγω της ξεχωριστής αγιότητας και της ξεχωριστής καθαρότητάς της. Η Παρθένος Μαρία είναι η Παναγία μας, είναι η μεγαλύτερη αγία όλων των αιώνων, η «τιμιωτέρα των Χερουβείμ και ένδοξοτέρα άσυγκρίτως των Σεραφείμ», αλλά και η μητέρα όλου του κόσμου, η άκαταίσχυντος προστασία των Χριστιανών, η Παραμυθία, η Γοργοεπήκοος...

Στις 15 Αυγούστου, λοιπόν, η Έκκλησία μας εορτάζει την Κοίμηση της Υπεραγίας Θεοτόκου και την εις ούρανους Μετάστασή της. Για το γεγονός αυτό, όπως και για τα γεγονότα που άπετέλεσαν το αντικείμενο των άλλων Θεομητορικών εορτών (Συλλήψεως, Γεννήσεως, Είσοδίων), δεν αναφέρουν ό,τιδήποτε τα Εύαγγελια της Καινής Διαθήκης. Σκοπός των ιερών Εύαγγελιστών ήταν αποκλει-

στικά να καταγράψουν στις σελίδες των Εύαγγελίων τους τα περι της ζωής και του έργου του Σωτήρος Χριστού, για ν' αποδείξουν ότι Αυτός είναι ο σαρκακωμένος Υιός και Λόγος του Θεού και ο Σωτήρας του κόσμου. Οι πληροφορίες σχετικά με το πρόσωπο της Υπεραγίας Θεοτόκου διεσώθησαν δια μέσου της προφορικής παραδόσεως της Έκκλησίας, από στόμα σε στόμα και από γενιά σε γενιά. Αυτές τις πληροφορίες κατέγραψαν αργότερα εύλαβείς κατά το πλείστον συγγραφείς, αναπτύσσοντάς τις με φανταστικές λεπτομέρειες. Οι συγγραφείς αυτοί για να προσδώσουν περισσότερο κύρος στα γραφόμενά τους, απέδωσαν τα κείμενά τους στους Απόστολους του Κυρίου. Η Έκκλησία μας τα κείμενα αυτά τα όνόμασε «Απόκρυφα» ή «Ψευδεπίγραφα» και τα απέρριψε, άντλησε όμως από αυτά τις ιστορικές εκείνες πληροφορίες που διεσώθησαν δια μέσου της προφορικής παραδόσεως.

Στο γεγονός της Κοιμήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου αναφέρεται κατά κύριο λόγο

μια απόκρυφη διήγηση, που φέρει το όνομα του Άποστόλου Ιωάννου του Θεολόγου. Η διήγηση αυτή άπετέλεσε το υπόβαθρο όλόκληρης της ύμνογραφίας της εορτής της Κοιμήσεως, αλλά και την πηγή έμπεισεως για την βυζαντινή εικονογράφηση της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Με βάση το κείμενο αυτό, αλλά και με βάση το Συναξάριο της ημέρας, τα ιστορικά γεγονότα τα σχετικά με την Κοίμηση της Υπεραγίας Θεοτόκου έχουν ως εξής:

Μετά την Ανάληψη του Κυρίου και τη σωματική Του αναχώρηση από τον παρόντα κόσμο, η Παναγία πήγαινε καθημερινά στον Πανάγιο Τάφο Του και προσευχόταν. Όταν έφθασε ο καιρός που θα 'πρεπε και η ίδια να εγκαταλείψει τα εγκόσμια -ή Παρθένος Μαρία δεν μπορούσε ν' αποφύγει τον θάνατο, που άποτελεί την κοινή μοίρα όλων των ανθρώπων-, ο Κύριος Ήσους Χριστός την πληροφορήσε τρεις ημέρες πριν (ημέρα Παρασκευή) δια του Αρχαγγέλου Γαβριήλ, ότι θα μεταβεί στην αληθινή ζωή, στην αιώνια ζωή. Μετά

άπ' αυτήν την πληροφορία πήγε στο Όρος των Έλαιών, όπου προσευχήθηκε θερμά, όπως λίγα χρόνια πριν και ο Υιός της, και στη συνέχεια επέστρεψε στο σπίτι της, το καθάρισε και έτοίμασε όλα τα αναγκαία για την ταφή της. Αφού παρεκάλεσε τον Υιό της να της στείλει τους Απόστολους Του από τα πέρατα της οικουμένης, για να είναι κοντά της τις σημαντικές εκείνες στιγμές, ανέμενε την ώρα της αναχωρήσεώς της από τον παρόντα κόσμο. Πράγματι, οι Απόστολοι, που βρίσκονταν σε διάφορα σημεία της γης κηρύττοντας το Εύαγγέλιο, μετεφέρθησαν θαυματουργικά στη Γεθσημανή, για να βρεθούν κοντά στην Υπεραγία Θεοτόκο κατά τις τελευταίες της στιγμές και να κηδεύσουν με τον πρόπονα τρόπο το πάντιμο σώμα της. «*Απόστολοι έκπεράτων, συναθροισθέντες ένθάδε, Γεθσημανή τῷ χωρίῳ, κηδεύσατέ μου τὸ σῶμα· καὶ σὺ Υἱὲ καὶ Θεέ μου, παράλαβε μου τὸ πνεῦμα*».

Την ημέρα της Κοιμήσεώς της (ημέρα Κυριακή) ήλθε όντως ο ίδιος ο Κύριος

Ἰησοῦς Χριστὸς μὲ χιλιάδες ἀγγέλους, γιὰ νὰ παραλάβει τὴν ψυχὴ τῆς παναγίας μητέρας Του. Ἡ Παναγία εὐλόγησε τοὺς Ἀποστόλους καὶ τὸν κόσμον ὅλο, ἔλαβε δὲ ἀπὸ τὸν Χριστὸ τὴν ὑπόσχεση ὅτι ὅποιος ἐπικαλεῖται τὸ ὄνομά της θὰ εὐρίσκει «ἔλεος καὶ παράκλησιν καὶ ἀντίληψιν καὶ παρηγοσίαν καὶ ἐν τῷ νῦν αἰῶνι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι» καὶ παρέδωσε τὴν ἁγία ψυχὴ της στὰ χέρια τοῦ Υἱοῦ της. Οἱ Ἀπόστολοι μετέφεραν τὴν κλίνη, πάνω στὴν ὁποία τοποθετήθηκε τὸ ζωαρχικὸ σῶμα της, στὴ Γεθσημανῆ, γιὰ νὰ τὸ θάψουν, ἐνῶ οἱ Ἄγγελοι στὸν οὐρανὸ ἔψαλλαν καθ' ὅλη τὴ διαδρομὴ. Καθ' ὁδὸν ἕνας Ἑβραῖος προσπάθησε νὰ πειράξει τὸ σῶμα τῆς Παναγίας, Ἄγγελος ὅμως Κυρίου ἀπέκοψε τὰ χέρια του ἀπὸ τοὺς ὠμούς καὶ ἔμειναν κρεμασμένα στὴν κλίνη, μιὰ σκηνὴ ποὺ ἀπεικονίζεται σὲ πολλὲς βυζαντινὲς εἰκόνες τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἀφοῦ, βέβαια, μετενόησε ὁ Ἑβραῖος, θαυματουργικὰ ἐκολλήθηκαν καὶ πάλιν τὰ χέρια του.

Κατὰ θεϊὰν οἰκονομίαν ἕνας ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου δὲν ἦταν παρὼν κατὰ τὴν κήδευσιν τοῦ σώματος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Γιὰ χάριν του λοιπόν, ὅταν ἀργότερα βρέθηκε στὴ Γεθσημανί, ἀνοιξαν τὸν τάφο τῆς Παναγίας τρεῖς ἡμέρες μετὰ τὴν Κοίμησίν της. Ὅμως, τὸ ἄχραντο σῶμα τῆς Παρθένου Μαρίας δὲν ἦταν πιά ἐκεῖ, ἀλλὰ μετέστη στοὺς οὐρανοὺς. Ἡ γῆ, ὁ τάφος καὶ ὁ θάνατος δὲν μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὸ σῶμα αὐτὸ ποὺ ἀξιώθηκε νὰ κυφορήσει τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ. Ὅπως λοιπὸν συνέβηκε μὲ τὸν Υἱὸ της, ἔτσι καὶ τὸ δικό της σῶμα ἀναστήθηκε καὶ ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανοὺς, ὥστε ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος ψυχῇ τε καὶ σῶματι νὰ πρεσβεύει γιὰ ὅλους μας στὸν θρόνον τοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ της. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, συνοψίζοντας τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πρὸ αὐτοῦ πατερικὴ διδασκαλία, ἀναφέρει στὴν 37ῃ Ὁμιλίᾳ του «Εἰς τὴν πάνσεπτον Κοίμησιν» (παράγραφος 9): «Συ-

νανίσταται... τῷ πρότερον ἀναστάντι τριημέρῳ Χριστῷ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ· καὶ παράστασις γίνεται τοῖς μαθηταῖς τῆς ἐκ νεκρῶν καὶ αὐτῆς ἀναστάσεως αἱ σινδόνες καὶ τὰ ἐντάφια, μόνον περιλειφθέντα τῷ τάφῳ... Οὐκ ἦν δὲ χρεία καὶ ταύτην ἔτι πρὸς ὀλίγον, καθάπερ ὁ ταύτης Υἱὸς καὶ Θεός, ἐνδιατρίψαι τῇ γῆ· διὰ τοῦτο πρὸς τὸν ὑπερουράνιον εὐθύς ἀνελήφθη χῶρον ἀπὸ τοῦ τάφου...». Συνανίσταται μαζὶ μὲ τὸν προηγουμένως ἀναστάντα τριήμερο Χριστὸ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσμα-

τός του. Καὶ γίνονται γιὰ τοὺς μαθητὲς ἀποδεικτικὸ στοιχεῖο περὶ τῆς ἀναστάσεώς της ἀπὸ τοὺς νεκροὺς τὰ σινδόνια καὶ τὰ ἐντάφια, ποὺ μόνον ἀπέμειναν στὸν τάφο. Δὲν χρειάστηκε, ὅμως, νὰ μείνει καὶ αὐτὴ γιὰ λίγο πάνω στὴν γῆ, ὅπως ὁ Υἱὸς της καὶ Θεός· γι' αὐτὸ ἀναλήφθηκε ἀμέσως ἀπὸ τὸν τάφο πρὸς τὸν ὑπερουράνιον χῶρον.

Ἀπὸ τὴν πλούσια ὑμνογραφία τῆς ἐορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου θὰ παραθέσουμε χωρὶς περαιτέρω σχολιασμὸ τὸ Δοξαστικὸ τῶν Ἀποστίχων τοῦ Ἑσπερι-

ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

π. Παναγιώτη Κώστα
Θεολόγου

νοῦ τῆς Ἑορτῆς. Τὸ Δοξα-
στικὸ αὐτὸ ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Ὅτε ἐξεδήμησας Θεοτόκε
Παρθένε, πρὸς τὸν ἐκ σοῦ
τεχθέντα ἀφράστως, παρῆν
Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος, καὶ
πρῶτος Ἱεράρχης, Πέτρος τε
ἡ τιμιωτάτη κορυφαία, τῶν
Θεολόγων ἀκρότης, καὶ σύμ-
πας ὁ θεῖος τῶν Ἀποστόλων
χορὸς, ἐκφαντορικαῖς θεο-
λογίαις, ὑμολογοῦντες τὸ
θεῖον καὶ ἐξαίσιον, τῆς Χρι-
στοῦ τοῦ Θεοῦ οἰκονομίας μυσ-
τήριον· καὶ τὸ ζωαρχικόν, καὶ
θεοδόχον σου σῶμα κηδεύ-
σαντες, ἔχαιρον πανύμνητε.
Ὑπερθεν δὲ αἱ πανάγιοι, καὶ
πρεσβύταται τῶν Ἀγγέλων
Δυνάμεις, τὸ θαῦμα ἐκπλητ-
τόμενοι, κεκυφῦται ἀλλήλαις
ἔλεγον· Ἄρατε ὑμῶν τὰς πύ-
λας, καὶ ὑποδέξασθε τὴν τε-
κοῦσαν, τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς
Ποιητὴν· δοξολογίαις τε ἀνυ-
μνήσωμεν, τὸ σεπτὸν καὶ
ἅγιον σῶμα, τὸ χωρῆσαν τὸν
ἡμῖν ἀθεώρητον καὶ Κύριον.
Διόπερ καὶ ἡμεῖς τὴν μνήμην
σου ἐορτάζοντες, ἐκβοῶμεν
σοι Πανύμνητε· χριστιανῶν τὸ
κέρως ὑψωσον, καὶ σῶσον
τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Ὅταν μετέστης ἀπὸ τὸν
παρόντα κόσμον, Θεοτόκε

Παρθένε, καὶ μετέβης πρὸς
Ἐκεῖνον, ποῦ γεννήθηκε ἀπὸ
ἐσένα μὲ τρόπο ἀνέκφρα-
στο, ἦταν παρὼν ὁ Ἀπόστο-
λος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος,
ὁ πρῶτος Ἱεράρχης τῶν Ἱερο-
σολύμων, καὶ ὁ Ἀπόστολος
Πέτρος, ὁ τιμιώτατος καὶ κο-
ρυφαῖος Θεολόγος, ἀλλὰ καὶ
ὀλόκληρη ἡ θεϊκὴ χορεία τῶν
Ἁγίων Ἀποστόλων, καὶ ὑμνο-
λογοῦσαν μὲ μυστικὲς θεο-
λογίαις τὸ θεῖο καὶ ἐξαίσιον μυσ-
τήριον τῆς Οἰκονομίας τοῦ
Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ. Ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
δὲ οἱ πανάγιοι καὶ σεβά-
σμιες Δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων,
βλέποντας ἔκπληκτες τὸ
θαῦμα καὶ κλίνοντας ἡ μία
πρὸς τὴν ἄλλη, ἔλεγον: Ἀνοί-
ξετε τὶς πύλες σας καὶ ὑπο-
δεχθεῖτε ἐκείνην ποῦ γέννη-
σε τὸν Δημιουργὸ τοῦ οὐρα-
νοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ ἃς ἀνυ-
μνήσουμε μὲ δοξολογίαις τὸ
σεπτὸ καὶ ἅγιο σῶμα ποῦ χώ-
ρεσε τὸν Κύριό μας, τὸν
Ὅποῖον ἐμεῖς δὲν μπορούμε
νὰ δοῦμε. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς
ἐορτάζοντας τὴ μνήμην σου,
φωνάζουμε δυνατὰ σὲ σένα
Πανύμνητε, ἐνίσχυσε τὴ δύ-
ναμιν τῶν Χριστιανῶν καὶ
σῶσε τὶς ψυχὰς μας.

Ἡ Θεολογία τοῦ Περιβάλλον-
τος ἢ ἡ Θεολογικὴ Οἰκολο-
γία, ὁ λόγος δηλαδὴ τῆς Ἐκκλη-
σίας γιὰ τὸν φυσικὸ κόσμον καὶ τὴ
σχέση του μὲ τὸν ἄνθρωπο, προ-
βάλλει σήμερα ὡς τὸ μοναδικὸ σω-
τήριο διέξοδο στὸ ἐφιαλτικὸ ἀδιέ-
ξοδὸ τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.
Ἀδιέξοδο στὸ ὅποιο τὸν ὀδήγησαν
τὰ ἴδια τὰ ἔργα του καὶ ποῦ ἡ
σύγχρονη ἐπιστημονικὴ ὀρολο-
γία ὀνομάζει *οἰκολογικὴ κατα-
στροφή*.

Ἡ Θεολογικὴ Οἰκολογία, ὡς λύ-
ση, ὑπῆρχε ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώ-
που ἀνεκάθεν. Ὅμως, ὁ ἐγωισμὸς
τοῦ καὶ ὁ σκοτασμὸς τοῦ νοῦς
του, δὲν τὸν ἄφηναν νὰ τὴ δεῖ καὶ
νὰ τὴν υἰοθετήσῃ. Ἡ ἀνάγκη καὶ
ἡ σύγχρονη ἀναζήτηση σπιριγίμα-
τος τῆς ταραγμένης του ζωῆς, τὸν
ὀδήγησαν ἐκ νέου στὸ γαλίνιο λι-
μάνι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λό-
γου της. Λόγου ποῦ ταυτόχρονα
εἶναι πράξη καὶ ζωὴ, ποῦ ὅταν ὁ
ἄνθρωπος τὸν προσλάβῃ, τὸν κα-
τανοήσει καὶ τὸν βιώσῃ, ζεῖ μαζί
του αἰώνια, ἀμέριμνος καὶ εὐτυ-
χισμένος, ἀφοῦ ὁ λόγος τῆς
Ἐκκλησίας εἶναι σπὴν οὐσία ὁ
αἰώνιος Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ πα-

λαιὸς τῶν ἡμερῶν, ποῦ εἶναι ἐν τῷ
κόσμῳ νῦν καὶ αἰεὶ, ἕως τῆς συν-
τελείας τοῦ αἰῶνος.

Θεμέλιο ὅλης τῆς σχετικῆς δι-
δασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ
δόγμα περὶ τῆς «ἐκ τοῦ μὴ ὄντος»
δημιουργίας τοῦ κόσμου. Ὁ κό-
σμος, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ὁρατῆς
ὕλικης δημιουργίας, κατὰ τὴ σαφῆ
μαρτυρία πλήθους ἀγιογραφικῶν
χωρίων καὶ ὅλης τῆς Πατερικῆς
Παραδόσεως, δημιουργήθηκε
ἀπευθείας ἀπὸ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ
ἐκ τοῦ μὴ ὄντος.

Τὸ «ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» (Γέν. α',
1), τὸ «πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ Κύ-
ριος» (Σοφ. Σειράχ μγ', 33) ἢ τὸ «ὁ
δέ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεός»
(Ἑβρ. γ', 4) εἶναι λόγοι τῶν Θεο-
πνεύστων Γραφῶν ποῦ δὲν δίνουν
τὸ δικαίωμα διαφορετικῆς τοπο-
θετήσεως. Τονίζεται αὐτό, γιὰ νὰ
ἐπισημανθεῖ ἡ διαφορὰ τόσο
πρὸς τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ φιλο-
σοφία, ὅσο καὶ πρὸς τὴ σύγχρο-
νη οἰκολογικὴ σκέψη, ποῦ ἐκφρά-
ζουν διαφορετικὲς ἀπόψεις σχε-
τικά μὲ τὴν προέλευση τοῦ κό-
σμου. Ὁ Ἡράκλειτος, γιὰ παρά-
δειγμα, δίδασκε ὅτι ὁ κόσμος

εἶναι αἰώνιος καὶ δὲν δεχόταν τὴ δημιουργία του ἀπὸ κάποια θεότητα.

Ἡ θεμελιακὴ αὐτὴ θέση τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργίας τοῦ κόσμου, συνεπάγεται μία σειρά ἀπὸ γεγονότα, πού ἡ συνειδητοποίησή τους ἀπὸ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο θὰ τὸν τοποθετοῦσε σὲ μία διαφορετικὴ προοπτικὴ μέσα στὴν ἱστορία καὶ τὴ ζωὴ. Μία προοπτικὴ πού θὰ εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸ ἢ ἀκόμα καὶ τὴν ἐκμηδένιση τῆς οἰκολογικῆς κρίσης.

Καταρχὴν, ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργία σημαίνει ὅτι ὁ κόσμος ἀπέκτησε τὴν ὑπαρξὴ του μόνο μετὰ τὴν παρέμβαση τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκριβῶς γι' αὐτὸ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ σταθεῖ χωρὶς τὴν στήριξη τοῦ Δημιουργοῦ. Ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα καὶ ὀρίζεται ἀπὸ τὴ βούληση τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος παραμένει ἐσαεὶ προνοητῆς καὶ συντηρητῆς του, πέρα καὶ πάνω ἀπὸ τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀπόλυτη ἐξάρτηση τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Δημιουργὸ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἡ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργία δὲν σημαίνει ἀνάδυση τῆς κτιστῆς πραγματικότητας ἀπὸ τὸ τίποτε, ἀλλὰ προέλευσή της ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ Θεία Ἐνέργεια. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἕνα μυστήριον γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ κόσμος δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴ Θεία Οὐσία, συνεπῶς δὲν

εἶναι ἄκτιστος, ἀλλὰ προέρχεται ἀπὸ τὴ Θεία Βούληση πού δημιουργεῖ, κατευθύνει καὶ προφυλάσσει αὐτόν (βλ. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία*, PG 91, 664d). Αὐτὴ ἡ ἑτερότητα τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Θεό, τοῦ δίνει καὶ τὰ ὄντολογικά, ὑπαρξιακά, χαρακτηριστικά του. Τὴ χρονικότητα, τὴ κτιστότητα καὶ τὴ φθορὰ-μεταβολή.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία ὁ κόσμος δὲν ἀποτελεῖ αὐτοαξία καὶ αὐτοσκοπὸ. Τὸ νόημά του δὲν βρίσκεται οὔτε στὸν ἴδιο, οὔτε σὲ κάποιο ἰδεατὸ σχῆμα ἔξω ἀπὸ αὐτόν. Ἀποκτᾶ ἀξία ὡς ἔργο τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κόσμος δὲν μπορεῖ νὰ μελετηθεῖ ἔξω ἀπὸ τὴ σχέση του μετὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν Θεό, οὔτε βέβαια ἐρήμην του ἀνθρώπινου προορισμοῦ. Ὁ κόσμος πορεύεται δυναμικὰ σὲ μία ὀλοκλήρωση, πού προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν προοπτικὴ καὶ τὸν σκοπὸ τῆς ἱστορίας, ὅπως τὸν ὄρισε ὁ Θεός, τὴ μετοχὴ δηλαδὴ ὄλων τῶν κτισμάτων στὴ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ὁ κόσμος ἐξαρτᾶται ἀπόλυτα ἀπὸ τὸν Θεό ὡς δημιούργημα, δὲν ἔχει ὅμως ὀποιαδήποτε ἱερότητα ἀπὸ μόνος του. Ἡ φύση μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπομυθοποιεῖται καὶ ἀποϊεροποιεῖται. Δὲν εἶναι θεϊκὴ καθ' ἑαυτή καὶ ὁ ἄνθρωπος δὲν ζεῖ σ' ἕνα κόσμον γεμάτο μετὰ ἀμφίβολουσ καὶ ἰδιότροπους θεοὺς. Ὁ κόσμος εἶναι γυμνὸς ἀπὸ τίς «μαγικὲς δυνάμεις» τῆς φύσης, πού καταδυ-

ναστεύουν τοὺς ἐκτὸς τῆς Χάριτος τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπους.

Ἡ ἀξία τοῦ κόσμου, πού δὲν εἶναι αὐτόνομη, ἀλλὰ ἑτερογενὴς καὶ παράγωγη, πηγάζει ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῆς θείας προέλευσής του. Ὁ κόσμος εἶναι μία θεοσύστατη, ἀπρόσιτη, ἀνεπανάληπτη καὶ ἀρμονικὴ μεγαλοπρέπεια (Ἡ. Οἰκονόμου). Εἶναι δημιουργημένος «καλὸς λίαν» (Γέν. α' 31), διότι τὸν δημιούργησε ὁ Θεός καὶ «*pān κτίσμα Θεοῦ καλόν*» (Α' Τίμ. δ', 4). Τὸ «καλὸν λίαν» εἶναι ἀγιογραφικὸς χαρακτηρισμὸς πού δηλώνει περιφραστικὰ τὴν ἀριότητα καὶ λειτουργικότητα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἡ τάξη καὶ ἡ ἀρμονία, οἱ βιβλικὲς αὐτὲς κοσμολογικὲς ἀρχές, ἐπιβάλλουν τὸ χαρακτηρισμὸ κόσμος (Ἐκόσμημα), τὸν ὁποῖο ἔδωκε ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψη μετὰ πολλὴ εὐστοχο τρόπο.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ σχετικὴ παράγραφος τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, πού ἀναφέρεται στὴν τελειότητα τῆς δημιουργίας καὶ συγκροτήσεως τοῦ κόσμου. «*Ὁ τεχνίτης Λόγος συνέδησε, κόσμος τέ ἐστι, ὡσπερ λέγεται, καὶ κάλλος ἀπρόσιτον, καὶ οὐδὲν μήποτε τούτου τίς ἐπινοήσετε λαμπρότερον ἢ μεγαλοπρεπέστερον*» (Ἐιρηνικός, Λόγος Στ', PG 35, 740c).

Ὁ Θεός δὲν ἔφερε μόνο στὸ εἶναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ «*ἐποίησεν ὡς ἀγαθὸς τὸ χρήσιμον, ὡς σοφὸς τὸ κάλλιστον, ὡς δυνατὸς τὸ μέ-*

γιστον», κατὰ τὸν Μέγα Βασίλειον (Ἐἰς τὴν Ἐξαήμερον 1, 7 ΒΕΠΕΣ 51, 91).

Ἡ ἀξία καὶ ἀριότητα τοῦ κόσμου, πού περιέχει παράλληλα καὶ τὸ στοιχεῖο τοῦ ὀραίου καὶ τοῦ χρησίμου, δὲν εἶναι ἀπόλυτη καὶ ὄντολογικὴ. Εἶναι τελεολογικὴ, προσαρμοσμένη στὸν σκοπὸ τῆς δημιουργίας σὲ βαθμὸ τέτοιο, ὥστε αὐτὸς νὰ μὴν λειτουργεῖ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ βούληση τοῦ Δημιουργοῦ. Ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τονίζεται περισσότερο ἡ ἐξάρτηση τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Θεό, παρά ἡ ἀριότητά του. Ἡ Ἐκκλησία σέβεται τὸν κόσμον καὶ τὴν ὕλη, ὄχι ὡς θεό, «*ἀλλ' ὡς θείας ἐνεργείας καὶ χάριτος ἔμπλεον*» (Ι. Δαμασκηνοῦ, *Περὶ εἰκόνων* 1, PG 94, 1300ab).

Τέλος, ὁ κόσμος ὡς δημιούργημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ταυτόχρονα καὶ μάρτυρας τῆς παρουσίας Του καὶ τῆς τριαδικῆς ὑπαρξῆς Του. Κατὰ τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Πατήρ, παραστατικὰ εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ αἰτία τῶν πάντων, ὁ Λόγος, ἡ ἐνυπόστατη σοφία τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ συνεκτικὴ δύναμη τῶν ὄντων, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἡ ἐνυπόστατη ζωὴ, εἶναι ἡ ζωοποιτικὴ πνοὴ τῆς δημιουργίας. Ὁλόκληρη ἡ Ἁγία Τριάδα ἀποτυπώνεται σ' ὀλόκληρη τὴν κτίση.

Ὁ καλὸς λίαν κόσμος δημιουργήθηκε πρῶτος χρονολογικά, πρὶν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, γιὰ νὰ γίνει τὸ βασίλειον καὶ ὁ θρόνος τοῦ μελλοντικοῦ κυρίου του, κατὰ τὸν

Ἱερό Χρυσόστομο. Ὁ «μεθόριος» ἄνθρωπος (Γρ. Νύσσης), ὁ «κατ' εἰκόνα» καί «καθ' ὁμοίωσιν» Θεοῦ κτισθεῖς, ὀρίστηκε ἀπό τόν Δημιουργό κύριος τῆς λοιπῆς ὑλικῆς δημιουργίας. «Καί εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός λέγων αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε καί πληρώσατε τήν γῆν καί κατακυριεύσατε αὐτῆς καί ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καί τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καί πάντων τῶν κτηνῶν καί πάσης τῆς γῆς καί πάντων τῶν ἔρπετων τῶν ἔρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς» (Γέν. α', 28), ἐξιστορεῖ τό ἀγιογραφικό κείμενο. Ἡ ἐντολή καί ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ εἶναι σαφής. Τόσο πού κατανοήθηκε ὑπέροτρα καί διαστρεβλωμένα ἀπό τόν ἄνθρωπο.

Ἡ κυριότητα τοῦ ἀνθρώπου στόν κόσμο δέν εἶναι ἀπόλυτη καί ἀνεξέλεγκτη. Ὁ Θεός δίνει τήν κυριότητα στόν ἄνθρωπο, ἀλλά τήν περιορίζει, βάζοντας ὄρους ἀπαράβατους τό «ἐργάζεσθε» καί «φυλάσσειν» (Γέν. β', 15) αὐτόν. Ἡ κυριαρχική ἐξουσία τοῦ ἀνθρώπου στόν κόσμο πού τόν ἀναδεικνύει ἀληθινά «μικρόθεο» καθίσταται ὑπεύθυνη καί ὑπόλογη στόν Κύριο «τῶ ποιήσαντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ» (Ψάλμ. ρλε' (135), 4). Ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ «κατακυριεύσατε τῆς γῆς» δέν εἶναι τό διαβατήριο γιά νά περάσει ὁ ἄνθρωπος σέ μία ἀσύδοτη καί ἀκατάσχετη κακοποίηση καί καταστροφή τοῦ κόσμου. Τό δικαίωμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως περιορίζεται

ἀπό τό καθῆκον τῆς διατηρήσεως (Ἡ. Οἰκονόμου).

Ἡ βασιλεία τοῦ ἀνθρώπου στόν κόσμο προσδιορίζεται ὡς «βασιλεία ἱερωσύνης» (Καλλίστου Ware). Ὁ ἄνθρωπος ἐντέλλεται νά διαφυλάσσει καί νά προνοεῖ γιά τόν κόσμο ὡς ἄλλος δημιουργός, δυνάμει τοῦ «κατ' εἰκόνα», ἀλλά καί ὡς ἄλλος ἀρχιερέας νά προσφέρει αὐτόν στόν Θεό, ὡς εὐχαριστία καί δοξολογία. Ὁ κόσμος εἶναι δῶρο ζωῆς τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο καί, ὡς ἀντίδωρο δοξολογίας καί εὐχαριστίας, προσφέρεται ἀπό τόν ἄνθρωπο στόν Θεό, μέ τήν ὑπεύθυνη κυριαρχικότητα.

Ἡ ἀρμονική αὐτή σχέση μεταξύ ἀνθρώπου καί κόσμου, λειτούργησε στόν ὑψιστό δυνατό βαθμό καθ' ὅλη τή μακαρία παραδείσια ζωή τῶν πρωτοπλάστων. Οἱ πρόγονοι ἐμᾶς τῶν Χριστιανῶν καί πρόγονοι ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ἀσκώντας τήν ἐλευθερία τους, διέρρηξαν τή σχέση τους μέ τόν Δημιουργό Θεό. Ἡ πτώση τῶν πρωτοπλάστων καί ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας τους μέ τόν Θεό διέκοψε καί τήν ἀρμονική σχέση τους μέ τόν κόσμο.

Ὁ ἄνθρωπος, ὑποκύπτοντας στόν πειρασμό, δουλώθηκε ἀπό τήν ἁμαρτία. Καί ἐξαιτίας του ὁ κόσμος «συστενάζει καί συνωδίνει» (Ρωμ. ν', 22) μαζί του. «Τῆ γάρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλά διά τόν ὑποτάξαντα» (Ρωμ. ν', 20).

Οἱ συνέπειες, ἄμεσες καί ὀρα-

τές. Ὁ κόσμος ἀπό ἀνάκτορο καί θρόνος, ἔγινε ἐχθρός καί κίνδυνος γιά τόν ἄνθρωπο. Ὁ φόβος πού προκαλεῖ ἡ ἀπειλή τοῦ θανάτου, ὀδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στή θεοποίηση τοῦ κόσμου. Στά μάτια τοῦ πτωτικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ γεμάτου ἀνασφάλεια καί ἀβεβαιότητα, ὁ κόσμος προσέλαβε μαγικές-ἐξωπραγματικές ιδιότητες, πού τόν ὑποδουλώνουν σέ ἀνύπαρκες καταστάσεις. Στά μάτια τοῦ πτωτικοῦ ἀνθρώπου ὁ κόσμος δέν εἶναι δῶρο, ἀλλά ἐχθρός πού πρέπει νά νικηθεῖ καί νά κατακτηθεῖ.

Μέσα στίς νέες συνθήκες πού δημιουργήθηκαν ἀπό τήν πτώση καί τήν ὑποδούλωση στήν ἁμαρτία, ἐντάσσονται καί οἱ διάφορες καταστροφές πού περιγράφονται στήν Παλαιά Διαθήκη. Ὁ κατακλυσμός (βλ. Γέν. στ', 1 - ν', 22), ἡ καταστροφή τῶν Σοδόμων καί Γομόρων (βλ. Γέν. ιθ', 20 - ιθ', 29), οἱ πληγές τοῦ Φαραώ (βλ. Ἐξ. ζ', 8 - ιβ', 30) θά μπορούσαν νά χαρακτηρισθοῦν ὡς οἱ πρῶτες οἰκολογικές καταστροφές, ἔργα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Θεός ὅμως, κατά τά ἀνεξιχνίαστα βάθη τῆς ἀπειρης ἀγάπης Του, δημιούργησε τόν ἄνθρωπο καί δέν τόν ἐγκατέλειψε ποτέ. Οὔτε καί ὅταν αὐτός στράφηκε χωρίς ἐνδοιασμό ἐναντίον του. Ὅταν ἦλθε τό πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὁ Θεός «ἐκένωσεν ἑαυτόν» καί ἀπέστειλε τόν Υἱό καί Λόγο Του νά γίνει ἄνθρωπος, γιά νά σώ-

σει τόν ἄνθρωπο. Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ «ἠνανθρώπησε» καί μέσα στήν ἁγιασμένη φύση του ἀνακαίνισε ὅλη τήν κτίση. Ἀναδημιούργησε καί ἐπανέφερε στή μακαρία κατάσταση ὅλη τή δημιουργία.

Βέβαια, ἡ σωτηρία ὡς γεγονός, ἀποτέλεσμα τῆς Σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι ἀντικειμενική δυνατότητα γιά τόν ἄνθρωπο καί τόν κόσμο. Ὁ κόσμος ἐξαγιάζεται καί ἀνακαινίζεται, ἐφόσον ἐξαγιάζεται καί ἀνακαινίζεται ὁ ἄνθρωπος. Ὅσο ὁ ἄνθρωπος ἀρνεῖται μέ τή ζωή καί τά ἔργα του τή σωστική Χάρη, πού πηγάζει ἀπό τό ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Χριστοῦ, ὁ κόσμος θά ἐξακολουθεῖ νά ὠδίνει καί νά στενάζει ὑπό τό βάρος τῆς ἁμαρτίας καί τῆς καταστροφῆς.

Ἡ πραγματικότητα τῆς «καινῆς κτίσεως», πού ἐγκαινίασε ἡ ἐπί γῆς παρουσία τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἶναι φανερή στή γίννη σφαῖρα. Σέ χώρους, ὅπου τό μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου βιώνεται καί ἡ ἐντολή τῆς ἀγάπης ἐφαρμόζεται, ἄνθρωπος καί κόσμος ἐνώνονται σέ μία κοινή πορεία καί προορισμό. Ἡ ἀρμονικότητα τῶν σχέσεων του ἀντικατοπτρίζει τή χαμένη ζωή τοῦ παραδείσου καί τήν ἔσχατη ἐλπίδα τῆς αἰωνιότητος.

Τέτοιοι χῶροι εἶναι τά ὀρθόδοξα μοναστήρια καί ἀσκητήρια. Οἱ μοναχοί, στήν ἄσκηση καί στή σιωπή τους, ἔχουν τά κτίσματα τοῦ Θεοῦ -ἐμψυχα καί ἄψυχα-

συντρόφους και υπηρέτες. Συγκλονίζουν οι περιγραφές των Συναξαριστών για αγίους ανθρώπους που έζησαν αρμονικά με τα στοιχεία του κόσμου. Παραδείγματα, ο Άγιος Γεράσιμος ο Ίσραηλίνος, ο Άγιος Σεραφείμ του Σαρώφ τον περασμένο αιώνα και οι άγιοι γέροντες στην εποχή μας. Τα ζώα και τα στοιχεία της φύσεως υπακούουν και υπηρετούν την αγιότητα του ανθρώπου.

Η Θεολογική Οικολογία συστηματικά παρουσιάστηκε σχετικά πρόσφατα. Ως πράξη και έργο της Εκκλησίας, είναι τόσο παλαιά όσο και η ίδια Εκκλησία. Οι Θεολόγοι της Εκκλησίας επισημαίνουν μορφές περιβαλλοντικής πρακτικής ήδη στην εποχή της Παλαιάς Διαθήκης. Θεσμοί, όπως το *Σαββατικόν Έτος*¹, δεν είναι παρά η απόδειξη της βουλής του Θεού για προστασία του κόσμου από τον πτωτικό άνθρωπο και τα παραφύσιν πάθη του.

Η περιβαλλοντική πρακτική της Εκκλησίας είναι κατεξοχήν όρατή μέσα στον κύριο τρόπο δράσης και εφαρμογής του εξαγιαστικού της έργου, τη Λατρεία. Οι θεόπνευστοι συγγραφείς των

δεκάδων λειτουργικών κειμένων συμπεριέλαβαν σ' αυτά τη σχετική διδασκαλία. Άλλοτε με λεπτομέρεια και άλλοτε επιγραμματικά, ομολογούν συνεχώς την έκταση του μίσητος δημιουργία του κόσμου, την πρόνοια και συντήρησή του από τον Θεό, την αιχμαλωσία του στην άμαρτία του ανθρώπου και την ανάκαίνισή και εξαγιασμό του από τον Σαρκωθέντα Λόγο.

Από τα πολλά κείμενα, στά οποία γίνεται αναφορά στη Θεολογική Οικολογία, αξίζει να αναφερθούμε ονομαστικά και να επισημάνουμε τις κατανοητικές εχθές του Μεγάλου Αγιασμού. Ο συγγραφέας των εχθών, ο Πατριάρχης Ίεροσολύμων Σωφρόνιος (7ος αιώνας), πέτυχε να συμπεριλάβει σ' αυτές όλη τη σχετική διδασκαλία της Εκκλησίας και, με έντυπωσιακές εκφράσεις, να εξυμνήσει τό μεγαλείο της δημιουργίας και του Δημιουργού της.

Η περιβαλλοντική πρακτική της Εκκλησίας κορυφώνεται στην ιερότερη και σημαντικότερη στιγμή της ζωής της, στην ευχαριστιακή σύναξη, στην τέλεση του Μυστηρίου της Θείας Κοινωνίας. Στην Αγία Αναφορά ο λειτουργός

του Υψίστου, ομολογώντας ότι «τά σά εκ των σών... κατά πάντα και διά πάντα», προσφέρει στον Θεό τον άρτο και τον οίνο για να καθαγιασθούν και να γίνουν Σώμα και Αίμα Χριστού. Τά πριν από λίγο στοιχεία του κόσμου, διά της επιφοιτήσεως του Αγίου Πνεύματος, γίνονται ζωοπάροχα και ζωοποιά. Γίνονται Σώμα και Αίμα του Θεανθρώπου. Ο πιστός μεταλαμβάνει αυτά και κερδίζει την άφεση των αμαρτιών και την αιώνια ζωή.

Ταυτόχρονα, σε κάθε τελετή της ή Εκκλησία καλεί τά πιστά μέλη της να προσεύχονται «*υπερ εϋκρασίας αέρων, ευφορίας των καρπών της γης και καιρών ειρηνικών*». Η Εκκλησία παιδαγωγεί τον άνθρωπο και προσεύχεται για τον κόσμο.

Στίς μέρες μας, λόγω της όξυνσης της περιβαλλοντικής κρίσης, η Εκκλησία θέλησε να εκφράσει εκ νέου τη θεολογική οικολογική πρακτική της και κυρίως να την κηρύξει με σύγχρονη γλώσσα και τρόπους στους εκτός των κόλπων της ανθρώπους. Με πρωτοβουλία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, η Ορθόδοξη Εκκλησία πραγματοποίησε μία σειρά εκδηλώσεων προς τον σκοπό αυτό. Αποκορύφωμα των εκδηλώσεων ήταν η καθιέρωση της 1ης Σεπτεμβρίου ως «*ήμερα, κατά την οποία, επ' ευκαιρία της εορτής της Ινδίκτου, της ενάρξεως δηλονότι του εκκλησιαστικού έτους, ευχαί και*

ικεσΐαι υπέρ της όλης δημιουργίας, αναπέμπονται εν τῷ καθ' ήμῶν ιερῷ της Ορθοδοξίας κέντρῳ, ως ήμέρας προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος».

Ως επίλογο στην προσπάθειά μας για παρουσίαση της Θεολογίας του Περιβάλλοντος, παραθέτουμε απόσπασμα από τό μήνυμα του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου «*Επί τη ήμέρα προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος*» (1/9/1993):

«Καθ' ήν λοιπόν, εποχήν, αδελφοί και τέκνα εν Κυρίῳ, διεθνείς οργανισμοί και διακριτικά νοθεσΐαι και επιστημονικά έρευνητικά προγράμματα ενούνται εις ιερεμιάδας και θρήνους, διά να κρούσουν τον κώδωνα του κινδύνου εις τον άνθρωπον, ώστε εγκαίρως να ανανήψη πρό του επερχομένου γενικού χάους, τό όποϊον απειλεί την παγκόσμιον τάξιν και ισορροπίαν εις τά διάφορα λεγόμενα οικοσυστήματα, όχι μόνον του ήμετέρου πλανήτου, αλλά και του σύμπαντος κόσμου, ήμεις από του Οικουμενικού Πατριαρχείου πρωτίστως εις την συνείδησιν του επιμέρους ανθρώπου απευθυνόμενοι, καλοϋμεν τούτον να γευθῆ καθημερινῶς εν αφελότητι καρδίας τά αγαθά του Θεού, ως κοινωνῶν εν φόβῳ και τρόμφῳ, άλλ' εν ταυτῷ και εν δοξολογία και αγαλλιάσει των αγαθών της κτίσεως...».

1. Τό *Σαββατικόν Έτος*, τό έτος κατά τό όποϊο ο λαός του Θεού, ο αρχαίος Ίσραήλ, υποχρεωνόταν από τον Νόμο να μίν καλλιεργεί τη γῆ και να μίν μαζεύει τούς καρπούς. Αυτό γινόταν κάθε έβδομο έτος (βλ. Λευϊτ. κστ', 34 - 35). (Τό Σάββατο [=ανάπαυση], ή έβδομη ήμέρα, είναι ή ήμέρα ανάπαυσεως του Θεού από τά έργα της δημιουργίας και των ανθρώπων από όλα τά έργα τους). Ο θεσμός αυτός μπορεί να θεωρηθεί ως ο πρόγονος της σημερινής επιστημονικής πρακτικής της άγρανάπαυσης.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου
Θεολόγου

Στὴν Ἁγία Γραφή συχνότατα ἀναφέρονται οἱ Ἄγγελοι, πού ἐκτελοῦν τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὀνομαστικά, ἀναφέρονται μόνο τρεῖς Ἀρχάγγελοι μέ τά ἐβραϊκά τους ὀνόματα: Μιχαήλ (Μικά Ἰελ = αὐτός πού εἶναι ὡς Θεός), Γαβριήλ (Γαβρί Ἰελ = ἄνδρας –ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ) καί Ραφαήλ (Ραφά Ἰελ = ὁ Θεός θεραπεύει). Ἀναφέρονται, ἐπίσης, τά ὀνόματα τῶν ἑννέα ταγματῶν¹, στά ὁποῖα χωρίζονται οἱ Ἄγγελοι καί πού εἶναι: 1) Χερουβίμ (πληθ. τοῦ Ἑβρ. Χερουβ = αὐτός πού λατρεύει τόν Θεό), 2) Σεραφεῖμ (πληθ. τοῦ Ἑβρ. Σαράφ = πύρινος), 3) Θρόνοι, 4) Ἐξουσίες, 5) Κυριότητες, 6) Δυνάμεις, 7) Ἄγγελοι 8) Ἀρχάγγελοι καί 9) Ἀρχές. Ὑπῆρχε καί τό δέκατο τάγμα τοῦ Ἐωσφόρου, ὁ ὁποῖος ἀπό ἀλα-

ζονεία θέλησε νά ἐξισωθεῖ μέ τόν Θεό, γι' αὐτό καί ἐξέπεσε γενόμενος Σατανᾶς καί τό τάγμα του, πού τόν ἀκολούθησε, δαίμονες².

Δέν γνωρίζουμε πότε δημιουργήθηκαν, ἀλλά εἶναι σαφές στήν Ἀγ. Γραφή, ὅτι αὐτό συνέβη πρὶν τή δημιουργία τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου³.

Ἡ οὐσία ἢ φύση τῶν Ἀγγέλων σέ σχέση μέ αὐτή τῶν ἀνθρώπων εἶναι λεπτότατη, γι' αὐτό καί τούς λέμε πνεύματα καί ἀσωμάτους. Σέ σχέση, ὅμως, μέ τόν Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι ἀπολύτως αἴθλο πνεῦμα, εἶναι παχύτερη. Δέν δεσμεύονται ἀπό τούς φυσικούς νόμους καί μετακινούνται «ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ», γι' αὐτό καί εἰκονίζονται μέ φτερά. Δέν εἶναι πανταχοῦ παρόντες ὡς ὁ Θεός. Δέν γνωρίζουμε, ἂν ἔχουν συγκεκριμένη μορφή ἢ μέγεθος.

Συνήθως, γιά νά γίνουν ὁρατοί στούς ἀνθρώπους, παίρνουν ἀνθρώπινη μορφή. Στήν Π. Διαθήκη ἀναφέρονται ἐμφανίσεις Ἀγγέλων μέ περίεργες καί ὑπερμεγέθεις μορφές. Ἄγνωστος εἶναι, ἐπίσης, ὁ ἀριθμός τους, ἀλλά σίγουρα εἶναι τεράστιος⁴.

Πρῶτο ἔργο τῶν Ἀγγέλων εἶναι ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ. Αὐτό δέν γίνεται ὑποχρεωτικά, ὡς διατεταγμένη ὑπηρεσία. Ἡ θεωρία (=θέα) τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ πλημμυρίζει μέ τόση ἀνέκφραστη χαρά τό εἶναι τῶν Ἀγγέλων, ὥστε αὐθόρμητα ξεσποῦν σέ ἀκατάπαυστη δοξολογία⁵.

Ἐπίσης, σπουδαιότατο ἔργο τῶν Ἀγγέλων εἶναι νά διακονοῦν τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων: «Εἰσὶ λειτουργικά πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διά τούς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν»⁶.

Αὐτή ἡ συμβολή τῶν Ἀγγέλων στόν ἀγώνα γιά τή σωτηρία μας εἶναι ὅ,τι κυρίως μᾶς ἐνδιαφέρει καί ὄχι ἀπλά ἡ ἱκανοποίηση τῆς περιέργειάς μας σχετικά μέ αὐτούς. «Οἱ Ἄγγελοι ἀγαπῶσιν ἡμᾶς καί φυλάττουσιν», λέει ὁ Ἅγιος Πέτρος ὁ Δαμασκηνός

καί θέλουν τή σωτηρία μας περισσότερο ἀπ' ὅσο ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Πρέπει νά καταλάβουμε ὅτι εἶναι οἱ οὐράνιοι σύμμαχοι στόν ἀγώνα μας καί ὅτι ἔχουμε μεγάλες δυνάμεις στή διάθεσή μας κατά τή διεξαγωγή του.

Βλέπουμε, λοιπόν, στήν Ἁγία Γραφή ὅτι οἱ Ἄγγελοι ἀναλαμβάνουν τήν προστασία τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ὅπως π.χ. ὁ Ἀρχαγ. Μιχαήλ εἶναι «ἀρχῶν»⁷ (=προστάτης) τοῦ Ἰσραήλ καί ἄλλοι Ἄγγελοι ἀρχόντες ἄλλων ἐθνῶν, ὅπως τῶν Ἑλλήνων, τῶν Περσῶν κ.λπ.⁸.

Ἐπίσης, ἀναλαμβάνουν νά προστατεύουν καί νά καθοδηγοῦν τούς πιστούς χωριστά, ὅπως τόν Ἀβραάμ, τόν Λώτ στά Σόδομα καί Γόμορα, τόν Ἰακώβ, ὅταν ἐδιώκετο ἀπ' τόν Ἡσαῦ, τή σύζυγο τοῦ Μανωέ γιά νά πληροφορηθεῖ τή γέννηση τοῦ Σαμψών, τήν Ἰουδίθ, τόν Τωβίτ κ.λπ.

Στήν Καινή Διαθήκη βλέπουμε τόν Ἀρχαγ. Γαβριήλ νά ἀναγγέλλει στόν Προφήτη Ζαχαρία τή γέννηση τοῦ Προδρομοῦ, στή Θεοτόκο τή Γέννηση τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ἀγγέλους νά δοξολο-

1. Βλ. Ἐφεσ. α', 21· γ', 10· στ', 12. Κολ. α', 16. Α' Θεσ. δ', 16. Ἰούδα στίχ. 9 κ.λπ.

2. Βλ. Ἡσαίου ιδ', 12 καί Λουκ. ι', 18.

3. Βλ. Ἰώβ λν', 7. Οἱ Ἄγγελοι δόξασαν τόν Θεό, ὅταν δημιούργησε τά ἄστρα.

4. Βλ. Δανιήλ ζ', 7. Ψαλμ. ξξ' (ξη'), 18.

5. Βλ. Ἡσαίου στ', 2 - 4.

6. Ἑβρ. α', 14.

7. Δανιήλ ι', 13 - 21.

8. Βλ. Δευτερο. λβ', 8.

γοῦν τὸν γεννηθέντα Χριστό καὶ νὰ καθοδηγοῦν τοὺς ποιμένες. Τοὺς μάγους γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν Ἡρώδη. Τὸν Ἰωσήφ γιὰ νὰ φύγει στὴν Αἴγυπτο καὶ νὰ ἐπιστρέψει. Ἄγγελοι ἀναγγέλλουν τὴν Ἀνάσταση καὶ στὴν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου προαναγγέλλουν τὴ Δευτέρα Παρουσία Του κ.λπ.

Σύμφωνα μὲ τὴ διδαχὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων, κάθε ἄνθρωπος ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς γεννήσεώς του ἔχει ἓνα προσωπικό φύλακα Ἄγγελο μέχρι τὸν θάνατό του. Τότε ὁ ἴδιος Ἄγγελος ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴ τοῦ νεκροῦ στὸν Θεό, προσπαθώντας νὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ ἐναέρια τελώνια, τοὺς δαίμονες, πού ζητοῦν, ἀπαριθμώντας τίς ἁμαρτίες της, νὰ τὴν ὁδηγήσουν στὴν κόλαση.

Ὁ Γέροντας Παῖσιος ἔλεγε ὅτι, ὅταν τὰ νεογέννητα βρέφη κοιτοῦν ψηλά καὶ χαμογελοῦν, βλέπουν τὸν φύλακα Ἄγγελο τους. Αὐτό τὸν φύλακα καὶ ὁδηγὸ Ἄγγελο δὲν πρέπει νὰ τὸν διώχνουμε μακριὰ μας μὲ τίς ἁμαρτίες μας καὶ νὰ τὸν καταδικάζουμε σὲ καταθλιπτική μοναξιά. Αὐτός εἶναι σύντροφός μας στὴν ἀγιότητα, ὅπως οἱ δαίμονες στὴν ἁμαρτωλότητά μας.

Οἱ Ἅγιοι Πατέρες ἀναφέρουν

πολλές φορές ὅτι ἔτυχαν τῆς βοήθειας καὶ τῆς προστασίας τῶν Ἀγγέλων. Διαβάζουμε στό «Γεροντικό» ὅτι κάποτε ὁ Ὅσιος Μωϋσῆς ὁ Αἰθίοψ φοβήθηκε τόσο πολὺ τὸν πόλεμο τῶν δαιμόνων, ὥστε κατέφυγε στὸν Ἀββᾶ Ἰσίδωρο καὶ τοῦ ζήτησε νὰ μείνει μαζί του. Τότε ἐκεῖνος τὸν ἀνέβασε στό δῶμα καὶ τοῦ εἶπε νὰ κοιτάξει δυτικά. Ἐκεῖ εἶδε πλῆθος σκοτεινῶν δαιμόνων νὰ ἐτοιμάζονται γιὰ πόλεμο καὶ τρώμαξε. Ὁ Ἀββᾶς Ἰσίδωρος, ὅμως, τοῦ εἶπε νὰ στραφεῖ ἀνατολικά, ὅπου εἶδε ἀναρίθμητα πλῆθη φωτεινῶν Ἀγγέλων νὰ εἶναι ἔτοιμοι ν' ἀντιμετωπίσουν τοὺς δαίμονες. Μὴν τρομάζεις, ἀδελφέ, τοῦ εἶπε κατευοδώνοντας τον στό κελλί του ὁ Ἀββᾶς Ἰσίδωρος, οἱ σύμμαχοί μας εἶναι ἀσυγκρίτως περισσότεροι καὶ ἰσχυρότεροι ἀπ' τοὺς ἐχθρούς μας. Συνέχισε τὸν ἀγῶνα σου ἤρεμος, μὲ ἐμπιστοσύνη στὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν προστασία τῶν Ἀγγέλων.

Νά, γιατί ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία ψάλλει: «Ὅπου ἐπισκιάσει ἡ χάρις σου Ἀρχάγγελε, ἐκεῖθεν τοῦ διαβόλου διώκεται ἡ δύναμις· οὐ φέρει γάρ τῷ φωτί σου προσμένειν, ὁ πεσῶν Ἐωσφόρος»⁹.

Ὁ Ὅσιος Παῦλος ὁ Ἀπλούς πῆγε κάποτε νὰ ἐκκλησιασθεῖ σέ

μία Μονὴ κοντὰ στὴ σκίτη του. Ἐκεῖ ἔβλεπε τοὺς μοναχοὺς νὰ μπαίνουν στὸν ναὸ φωτεινοί, συνοδευόμενοι ἀπὸ τοὺς φύλακες Ἀγγέλους, πού ἦσαν χαρούμενοι. Ἐνας, ὅμως, ἦταν σκοτεινός καὶ τὸν ἔσερναν οἱ δαίμονες, ἐνῶ ὁ Ἄγγελός του ἦταν σὲ μία ἄκρη σκυθρωπός. Σ' ὅλη τὴ Θεία Λειτουργία ὁ Ὅσιος προσευχόταν μὲ δάκρυα γιὰ τὸν μοναχὸ αὐτό. Στὴν ἔξοδο εἶδε, μὲ δάκρυα χαρᾶς τώρα, τὸν μοναχὸ νὰ βγαίνει κι αὐτὸς φωτεινός μὲ τὸν Ἄγγελο χαρούμενο συνοδό του, ἐνῶ οἱ δαίμονες ἔστεκαν μακριὰ γεμάτοι θυμὸ καὶ ἀπειλώντας. Τί εἶχε συμβεῖ; Ὁ μοναχός, πού ζοῦσε στὴν ἁμαρτία, μετανόησε στὴ Θεία Λειτουργία καὶ βγήκε ἀποφασισμένος νὰ ἐξομολογηθεῖ καὶ ν' ἀλλάξει ζωὴ.

Ἔτσι, συνέβη αὐτό πού λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Καρπάθιος ὅτι, ὅταν μὲ τὴ μετάνοια φύγουν οἱ δαίμονες, τότε οἱ Ἄγγελοι «ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς διακοινοῦντες θεία νοήματα, στηρίγματα, φωτισμόν, κατάνυξιν, παρηγορίαν, ὑπομονήν, γλυκασμόν καὶ ὅσα σώζει, ἐνισχύει καὶ ἀνακτᾶται ψυχὴν κοπιάσασαν».

Δικαίως, λοιπόν, ἡ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἀπεφάνθη ὅτι εἶναι σωστό νὰ ἀπονέμεται στοὺς Ἅγίους Ἀγγέλους (ὅπως καὶ σ' ὅλους τοὺς Ἅγίους) ἡ τιμητικὴ -καὶ ὄχι λατρευτικὴ- προσκύνηση καὶ δοξολογία. Καὶ εἶναι ἀπαραίτητη ἡ διευκρίνηση αὐτή, διότι, καὶ κατὰ τὰ χρόνια τῶν Ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ σήμερα -μεταξὺ τῶν ομάδων τῆς «Νέας Ἐποχῆς»-, παρατηρεῖται λατρεία τῶν ἀγγέλων, «ἀγγελοθεραπεῖες» κ.λπ., πού στὴν πραγματικότητα εἶναι πλάνη καὶ λατρεία τοῦ ἐκπεσόντος Ἐωσφόρου.

Ἐμεῖς, ὅμως, ἀκολουθώντας τοὺς ἀπλανεῖς ὁδηγούς μας τοὺς Ἅγίους Πατέρες, ἄς καταφεύγουμε μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη στοὺς Ἅγίους Ἀγγέλους -στοὺς ὁποίους εἶναι ἀφιερωμένη καὶ κάθε Δευτέρα ἡμέρα τῆς ἐβδομάδας- καὶ κυρίως στὸν φύλακα Ἄγγελό μας, ζητώντας τὴ σκέπη καὶ βοήθειά του μὲ τὴ γνωστὴ προσευχή (πού βρίσκεται στό τέλος τοῦ μικροῦ Ἀποδείπνου): «Ἄγιε Ἄγγελε, ὁ ἐφεστῶς τῆς ἀθλίας μου ψυχῆς καὶ ταλαιπώρου μου ζωῆς, μὴ ἐγκαταλίπης μὲ τὸν ἁμαρτωλόν... κράτησον τῆς ἀθλίας καὶ παρεμμένης χειρός μου, καὶ ὁδήγησον μὲ εἰς ὁδὸν σωτηρίας...».

9. Δοξαστικό τῶν Αἵνων τῆς 6ης Σεπτεμβρίου.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟ¹

Ἐπιμέλεια: Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

Ἡ προσευχή αποτελεί τὴν κορωνίδα ὄλων τῶν ἀγαθῶν καὶ μᾶς προσφέρει τὴ σωτηρία καὶ τὴν αἰώνια ζωή. Κάθε ἄνθρωπος πού προσεύχεται συνομιλεῖ μὲ τὸν Θεό. Εἶναι ἡ κοινωνία καὶ ἔνωση μὲ τὸν

Θεό, καὶ ὅπως οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ φωτίζονται ὅταν βλέπουν πρὸς τὸ φῶς, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ πού ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Θεό φωτίζεται καὶ καταλάμπει ἀπὸ τὸ ἀπερίγραπτο φῶς Του. Ἡ προσευχή ξεχωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα καὶ τὸν συνδέει μὲ τοὺς ἀγγέλους.

Εἶναι ἡ ἀφετηρία κάθε ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης. Ἡ ψυχὴ πού δὲν εἶναι ὀχυρωμένη μὲ προσευχές, εὐκόλα τὴν ὑποτάσσει ὁ διάβολος καὶ τὴν γεμίζει μὲ κάθε ἁμαρτία. Ἀντίθετα, ὅταν δεῖ ψυχὴ θωρακισμένη μὲ προσευχή δὲν τολμᾷ νὰ τὴν πλησιάσει, διότι φοβᾶται τὴν ἰσχύ καὶ τὴν δύναμη πού παρέχει ἡ προσευχή, ἡ ὁποία τρέφει τὴν ψυχὴ περισσότερο ἀπ' ὅσο τρέφει ἡ τροφή τὸ σῶμα. Ἐπειτα, ὅσοι προσεύχονται μὲ ἀφοσίωση δὲν ἀνέχονται νὰ ὑποστοῦν τίποτε ἀνάξιο τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ ἐπειδὴ ντρέπονται τὸν Θεό μὲ τὸν ὁποῖο μόλις ἐπικοινωνήσαν, ἀποκρούουν ἀμέσως κάθε δόλο τοῦ πονηροῦ, δὲν ἐπιτρέπουν στὸν πειρα-

1. Ἀποσπάσματα λόγων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ τὴν ὁμιλία του «Περὶ Προσευχῆς» (ΕΠΕ 31, 199 – 229).

σμό νὰ εἰσδύσει στή διάνοιά τους.

Προσευχὴ δὲν εἶναι τὰ λόγια. Προσευχὴ εἶναι ὁ πόθος πρὸς τὸν Θεό, ἀνέκφραστη ἀγάπη πού δὲν ἐπιτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῆς Θείας Χάριτος, γιὰ τὴν ὁποία ὁ Ἀπόστολος λέει: «*Πράγματι ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν πῶς πρέπει νὰ προσευχηθῶμεν ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μεσιτεύει θερμῶς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἐμπνέει εἰς τὰς καρδίας μας στεναγμούς ἱερᾶς κατανώξεως, πού δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφραστοῦν μὲ λόγια*» (Ρωμ. ν', 26). Εἶναι ἀδύνατον, ἐπομένως, στὸν ἄνθρωπο νὰ κατορθώσει νὰ ἐπικοινωνήσει μὲ τὸν Θεό χωρὶς τὴν ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶναι κάτι πού ὑπερβαίνει τὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἔλθει σέ μᾶς ἡ Χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ μᾶς ἐνδυναμώσει, νὰ μᾶς ἐνθαρρύνει καὶ νὰ μᾶς διδάξει γιὰ νὰ μιλήσουμε μὲ τὸν Θεό. Ὅταν ἐπικοινωνήσεις μὲ τὸν Θεό καὶ δεχθεῖς τὴν ἐπενέρ-

γεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν ἐπιτρέπεις στὸν διάβολο νὰ μπεῖ στὴν ψυχὴ σου, ἡ ὁποία εἶναι ἀγιασμένη ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διότι ὅπως ἀκριβῶς ὅσοι συνομίλησαν μὲ τὸν βασιλιά καὶ εἶχαν μίαν τιμητικὴ συζήτηση δὲν καταδέχονται νὰ συναναστρέφονται ἐπαίτες ἢ ἄλλους ἀπόβλητους, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού συνομίλησε μὲ τὸν Θεό καὶ προσευχήθηκε, δὲν θὰ καταδεχθεῖ νὰ συναναστραφεῖ μὲ τὸν πονηρό καὶ τὸν ἀσεβῆ.

Ἡ προσευχή εἶναι τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς. Διότι ὅπως τὸ σῶμα συγκρατεῖται μὲ τὰ νεῦρα καὶ τρέχει καὶ στέκεται καὶ ζεῖ, ἐνῶ ἂν χωρὶς αὐτὰ καταστρέφεται ἡ ἀρμονία τοῦ σώματος, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ ἀποκτᾷ ἀρμονικὴ σύστασι μὲ τίς ἅγιες προσευχές. Ἄν ἀποστρεφῆς τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τὴν προσευχή, εἶναι σὰν νὰ βγάλεις τὸ ψάρι ἔξω ἀπὸ τὸ νερό· διότι ὅπως γιὰ τὸ ψάρι τὸ νερό εἶναι ζωή, ἔτσι καὶ ἡ προσευχή γιὰ σένα. Μὲ αὐτὴν μπορεῖς νὰ πετάξεις καὶ νὰ ὑπερβεῖς τοὺς οὐρανούς

καί νά ἔλθεις πλησίον τοῦ Θεοῦ. Ἡ προσευχή κάνει τούς ἀνθρώπους ναούς τοῦ Χριστοῦ. Αὐτόν τόν ὁποῖο δέν χωροῦν οἱ οὐρανοί, Αὐτός ἔρχεται καί κατοικεῖ στήν ψυχή ἢ ὁποῖα ζεῖ μέσα στίς προσευχές.

Βέβαια, προσευχή εἶναι ἐκείνη πού δέν γίνεται μόνο φαινομενικά, ἀλλά πού γίνεται μέσα ἀπό τά βάθη τῆς ψυχῆς· εἶναι ἐκείνη πού δέν περιορίζεται μέσα στόν χρόνο καί τά διαστήματα τῶν ὥρῶν, ἀλλά πού γίνεται ἀκατάπαυστα νύχτα καί ἡμέρα. Διότι δέν πρέπει μόνον ὅταν ἀποσυρῶμαστε γιά προσευχή τότε κατ' ἐξοχήν νά φέρουμε στόν νοῦ μας τόν Θεό, ἀλλά καί ὅταν ἀσχολούμαστε μέ τίς διάφορες φροντίδες ἢ μέ ἔργα ἐπιωφελεῖ, πρέπει νά ἐνώνουμε μ' αὐτά τήν ἐνθύμηση καί τόν πόθο τοῦ Θεοῦ. Μποροῦμε τήν ὠφέλεια

ἀπό τήν προσευχή νά τήν ἔχουμε μόνιμη γιά ὅλη μας τή ζωή, ἀφιερώνοντας σ' αὐτή

τόν περισσότερο χρόνο μας.

Μπορεῖ κανεῖς ν' ἀντιληφθεῖ τή δύναμη καί τήν ἰσχύ τῆς προσευχῆς, ἀναλογιζόμενος καί παρατηρώντας πόσα ἀγαθὰ ἀπολαμβάνουν καθημερινά αὐτοί πού προσπίπτουν πάντοτε στόν Θεό. Πολλοί δίκαιοι μπόρεσαν μέ τίς προσευχές τους νά σώσουν καί ἔθνη καί πόλεις καί ὅλη τήν οἰκουμένη. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὑπέμεινε φυλακές, μαστιγώσεις, ζοῦσε μέσα σέ κινδύνους καί ἐδίωκε δαίμονες, ἀνέστανε νεκρούς, θεράπευε ἀσθένειες, ἔκανε θαύματα μέ τήν προσευχή του καί στήν προσευχή στήριζε τήν σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Διότι ὅποια ἐπίδραση ἔχει τό νερό στά δένδρα τήν ἴδια ἐπίδραση ἀσκεῖ ἡ προσευχή στήν ζωή τῶν ἀγίων. Μέ τήν προσευχή ὅλης τῆς ἐκκλησίας ὑπέρ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἄνοιξαν οἱ κλειστές θύρες τῆ φυλακῆς. Μέ τήν προσευχή διέσωσε ὁ Μωϋσῆς στούς πολέμους τόν Ἰσραήλ. Οἱ προσευχές τῶν δικαίων ἔχουν πολύ μεγαλύτερη ἰσχύ ἀπό τά ὄπλα καί τούς ἵππους καί ἀπό τά χρήματα καί τούς στρατούς. Γι' αὐτό καί ὁ στρατός στήριζε τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας του

στήν προσευχή τοῦ προφήτη. Ὅσο ὁ Μωϋσῆς προσευχόταν νικούσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὅταν ὁμως σταματοῦσε νικούσαν οἱ ἀντίπαλοι. Ἔτσι λοιπόν, καί ἐμεῖς μέ τήν προσευχή θά νικήσουμε εὐκόλα τόν διάβολο. Ἡ προσευχή νίκησε τή δύναμη τῆς φωτιᾶς στήν περίπτωση τῶν τριῶν παιδῶν καί ἡμέρωσε τά λιοντάρια στήν περίπτωση τοῦ Δανιὴλ. Ὅλους ὅσους βρεῖ σέ κίνδυνο τούς ἀπαλλάσσει ἀπό τά δεινά πού τούς ἀπειλοῦν.

Ἡ προσευχή γίνεται ἀφορμή τῆς σωτηρίας μας, πρόξενος ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, ἀρραγές τεῖχος τῆς Ἐκκλησίας, ἀκλόνητο φρούριο, φοβερό στούς δαίμονες, ἀλλά σωτήριο σέ μᾶς τούς εὐσεβεῖς. Στήν περίπτωση τοῦ προφήτη Σαμουὴλ ἐπανόρθωσε τό ἐλάττωμα τῆς φύσης. Μέ τήν προσευχή ὁ Δαυὶδ διεξήγαγε τόσους νικηφόρους πολέμους καί ὁ Ἐζεκίας μέ τήν προσευχή προκάλεσε φόβο στούς ἀντιπάλους. Ἡ προσευχή διέσωσε τούς Νινευίτες καί ἀπέκρουσε γρήγορα τήν ὀργή πού ἐρχόταν ἀπό τόν οὐρανό,

καί ἐπανόρθωσε μία ζωή διεφθαρμένη. Διότι τόση ἰσχύ καί δύναμη ἔχει, ὥστε ἐνῶ ὅλη τους τή ζωή οἱ Νινευίτες τήν ἔζησαν μέ αἰσχύρτητα καί πονηρία, ὅταν εἰσῆλθε στήν πόλη τους ἡ προσευχή, ἀμέσως ἄλλαξε τά πάντα καί ἔφερε ὅλα τά ἀγαθὰ μαζί της, καί τή σωφροσύνη καί τή δικαιοσύνη καί τή φιλία καί τήν ὁμόνοια καί τή φροντίδα γιά τούς φτωχοῦς. Ὅπως δηλαδή ἂν μία βασίλισσα μπεῖ στήν πόλη, κατ' ἀνάγκη τήν ἀκολουθεῖ καί ὁλος ὁ πλοῦτος, ἔτσι ὅταν εἰσέλθει καί ἡ προσευχή στήν ψυχή εἰσέρχεται μαζί της καί κάθε ἀρετή. Ὅ,τι εἶναι τό θεμέλιο γιά τήν οἰκία τό ἴδιο εἶναι ἡ προσευχή γιά τήν ψυχή.

Πρέπει λοιπόν, αὐτήν πρῶτα νά στερεώσουμε στήν ψυχή ὡς βάση καί θεμέλιο. Νά θέσουμε τήν προσευχή ὡς ἐπιτέγασμα σέ ὅλα, ὅπως θέτουμε τόν ὄροφο γιά νά τελειώσουμε τήν οἰκία, γιά νά ἐτοιμάσουμε ἔτσι τόν οἶκο τῆς ψυχῆς μας νά ὑποδεχτεῖ τόν Δεσπότη καί Κύριό μας.